

До спеціалізованої вченої ради

ДФ 20.051.027

*у Державному вищому навчальному
закладі «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»*

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних
наук, професора

Коссака Володимира Михайловича

на дисертацію **Башурин Наталії Ярославівни**
на тему **«Науково-технічна інформація як об'єкт
цивільних правовідносин»**,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
(Спеціальність 081 Право; Галузь знань 08 Право)

Детальне вивчення та глибокий аналіз поданої на рецензування дисертації, а також наукових праць здобувача, опублікованих за її темою, дають підстави стверджувати, що автором здійснено ґрунтовний науково-правовий аналіз теми дослідження, актуальної в теоретичному і практично-прикладному аспекті, а сформульовані рекомендації, пропозиції та висновки становлять наукову новизну і можуть бути предметом обговорення.

Актуальність дисертаційного дослідження. В умовах новелізації цивільного законодавства розширюється перелік об'єктів цивільних правовідносин. Інформація є одним з об'єктів, який має комплексний характер і може виступати в цивільному обороті в різноманітних формах. Науково-технічна інформація відображає рівень науки і техніки та є складовою частиною інформації як об'єкта, потребуючи дослідження особливостей її функціонування в цивільному праві. Науково-технічна інформація на теоретичному рівні є предметом регулювання як інформаційного законодавства, так і права інтелектуальної власності. Водночас навіть серед інших видів інформації, науково-технічні відомості мають особливий правовий режим та вирізняються специфікою правового регулювання.

В умовах євроінтеграційних процесів України актуальною є проблема адаптації інформаційного законодавства України до вимог нормативної бази країн Європейського Союзу. На сьогодні науково-технічна інформація є інформаційним продуктом, який є предметом різноманітних договорів. Тому науково-технічну інформацію можна розглядувати як об'єкт цивільних відносин у статиці, так і предмет договорів, якими опосередковується її передання іншим суб'єктам.

Існуючий механізм правового регулювання науково-технічних інформаційних відносин потребує дослідження в комплексному аспекті правового режиму названого об'єкта цивільних прав та змісту відповідних договорів про передання науково-технічної інформації.

Науково-технічна інформація є доволі специфічним, складним та комплексним об'єктом, котрий потребує глибокого теоретичного аналізу та визначення чіткого механізму його правового регулювання. Враховуючи те, що інформаційні правовідносини доречно досліджувати через призму приватного права, потрібно визначити правовий режим науково-технічної інформації за наявності тих чи інших умов та особливостей.

У сучасних умовах інформаційне законодавство в частині регулювання науково-технічної інформації потребує значного вдосконалення, виключення застарілих норм і приведення до європейських стандартів у галузі інформаційного права, цивільного права, права інтелектуальної власності.

Окрім того, в час рекодифікації цивільного законодавства в Україні абсолютно доречним вбачається введення положень щодо поняття, ознак, видів інформації як об'єктів цивільного права, інформаційних договірних конструкцій, захисту інформаційних прав до оновленого Цивільного кодексу України.

Дуже цікавою і актуальною є проблематика визначення науково-технічної інформації саме в якості об'єкта цивільних правовідносин, враховуючи те, що за наявності різних ознак така інформація може

набувати різних правових режимів: особистого немайнового блага, об'єкта авторського права, об'єкта патентного права тощо. Окрім того, малодослідженим сьогодні є питання договірної регулювання науково-технічної інформації, а також способів і форм захисту такого об'єкта за приватно-правовими підходами. Тому дисертаційне дослідження Н.Я. Башурин є своєчасним та актуальним у сучасній правовій доктрині.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Наукову та практичну цінність дисертації засвідчує її виконання в межах науково-дослідної роботи на тему «Правові проблеми здійснення майнових та особистих немайнових прав в умовах ринкової економіки» (номер державної реєстрації 0110U001557) кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» від 27.12.2016 року (протокол №12) й уточнена Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» від 27.06.2017 року (протокол №7).

Вищезазначене обумовлює своєчасність дослідження питання науково-технічної інформації як об'єкта цивільних правовідносин та його затребуваність сьогоднішнім.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації. Представлена дисертаційна робота є першим в Україні комплексним дослідженням науково-технічної інформації як об'єкта цивільних правовідносин. Це дозволило дисертантці правильно сформулювати мету, завдання та обґрунтувати висновки, яким притаманні необхідні ознаки новизни.

Відповідно автор поставила перед собою завдання, котрі зосереджені на висвітленні історичного аспекту становлення і розвитку правового регулювання науково-технічної інформації; характеристиці сучасного стану національного та

європейського правового регулювання науково-технічної інформації; з'ясуванні поняття та ознак науково-технічної інформації; здійсненні класифікації видів науково-технічної інформації за цивільно-правовими критеріями; виявленні особливостей виключних прав щодо науково-технічної інформації і порядку їх реалізації; з'ясуванні правової природи договорів, предметом яких може бути науково-технічна інформація; визначенні особливостей способів захисту науково-технічної інформації; аналізі форм захисту науково-технічної інформації; наданні пропозицій щодо вдосконалення чинного цивільного законодавства України, що регулює правовідносини, які виникають з приводу науково-технічної інформації.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Н. Я. Башурин дає підстави для висновку, що їй вдалося досягти поставленої мети і завдань.

Структура дисертації обумовлена метою і предметом дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, котрі містять вісім підрозділів, висновків, додатку та списку використаних джерел.

Перший розділ присвячений теоретико-методологічним засадам дослідження науково-технічної інформації. Другий розділ містить дослідження особливостей використання науково-технічної інформації у цивільних правовідносинах. Третій розділ розкриває теоретико-правові аспекти застосування способів та форм захисту науково-технічної інформації. Аналіз структури і змісту дає підстави зробити висновок, що дисертаційне дослідження характеризується логічністю та послідовністю, в достатній мірі висвітлено значне коло актуальних проблем. У роботі міститься достатня кількість наукових положень, котрі мають науково-теоретичне значення і практичну спрямованість. В дисертації влучно та доречно використано значне коло загальних та спеціально-наукових методів дослідження. Запропоновані дисертанткою теоретичні положення були належним чином критично оцінені.

Для початку слід звернути увагу на новизну, зокрема, на авторський підхід стосовно групування договорів щодо науково-технічної інформації за критерієм значення науково-технічної інформації в них на такі: 1) договори щодо НТІ, у

яких вона відіграє основне значення (договори на проведення інформаційних та патентних пошуків); 2) договори щодо НТІ, в яких вона носить допоміжний характер (с. 22 дисертації).

Також цілком аргументованою вбачається позиція щодо визначення трьохланкової системи правового регулювання науково-технічної інформації: 1) Цивільний кодекс України в частині правового регулювання науково-технічної інформації як об'єкта цивільних прав; 2) ЗУ «Про інформацію», ЗУ «Про науково-технічну інформацію» в частині спеціального правового регулювання науково-технічної інформації; 3) ЗУ «Про авторське право і суміжні права», ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» в частині правового регулювання науково-технічної інформації в якості об'єкта авторського і патентного права (с. 44 дисертації).

Окремо доречно виділити застереження дисертантки щодо того, що доволі велику кількість європейських правових норм є підстави імплементувати до українського законодавства щодо науково-технічної інформації, однак потрібно враховувати особливості українського правового менталітету і специфіки законодавчих традицій (с. 55 дисертації).

Враховуючи дослідження науково-технічної інформації з приватноправової точки зору, заслуговує уваги авторський підхід до класифікації науково-технічної інформації за цивільно-правовими критеріями, такими як оборотоздатність, характер цивільних правовідносин, момент виникнення права, спосіб передачі прав тощо (с. 94 дисертації).

Позитивно сприймається позиція дисертантки щодо аналізу науково-технічної інформації з трьох точок зору: як особистого немайнового блага; як об'єкта права інтелектуальної власності; як інформаційного продукту (ресурсу) (с. 132 дисертації).

Ще одним важливим здобутком у дисертаційному дослідженні вважається виокремлення видів юрисдикції у спорах щодо захисту прав на НТІ, зокрема: 1) цивільної юрисдикції, за загальним правилом, критерієм визначення якої виступає суб'єктний склад та наявність спору про цивільне право; 2) господарської юрисдикції, у разі якщо ж НТІ є особистим немайновим благом юридичних осіб; 3) адміністративної юрисдикції, у разі, якщо позов поданий до суб'єкта владних

повноважень та в своїй основі містить вимогу публічно-правового характеру (проте позов, поданий до суб'єкта владних повноважень та в своїй основі містить вимогу приватноправового характеру вирішується за правилами цивільного судочинства); 4) юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності у разі, якщо НТІ має ознаки об'єкта права інтелектуальної власності (с. 176 дисертації).

Перспективними можна вважати погляди авторки щодо вдосконалення чинного законодавства про науково-технічну інформацію (с. 180 дисертації).

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в опублікованих працях. Основні положення дисертації відображено у 12 наукових публікаціях, з яких: 4 наукові статті у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України з юридичних наук, 1 наукова стаття опублікована в науковому періодичному фаховому виданні іншої держави, яка входять до Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію та тези 7 доповідей на науково-практичних конференціях.

Аналіз опублікованих здобувачем наукових праць дозволяє зробити міркування про належну повноту викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації, а також відсутність порушення академічної доброчесності.

Практична і теоретична значимість результатів дисертаційного дослідження. У роботі сформульовано важливі для цивілістики теоретичні висновки та практичні рекомендації. Вони можуть бути використані у науково-дослідній сфері - для подальших досліджень науково-технічної інформації як об'єкта цивільних правовідносин; у правотворчій діяльності – для удосконалення національного законодавства в сфері регулювання науково-технічної інформації; у навчальному процесі – при розробці навчальних посібників, методичних матеріалів із навчальних дисциплін «Цивільне право України», а також спецкурсів цивільно-правового циклу.

Дисертаційне дослідження Башурин Н.Я. свідчить про ґрунтовне опрацювання дисертанткою вітчизняної та зарубіжної літератури з означеної

проблематики, чинного законодавства України, а також практики його застосування. Джерельна база дисертації включає 202 найменування, що є достатнім для досягнення поставлених завдань дослідження.

Водночас в дисертаційній роботі є спірні висновки та недостатньо обґрунтовані положення.

1. Авторка, виокремлюючи серед критеріїв науково-технічної інформації оборотоздатність, суперечить своєму ж висновку, що науково-технічна інформація як об'єкт цивільного права розкривається через розуміння особистого немайнового блага, для якого характерна невідчужуваність та невіддільність від особи (с.178 дисертації).
2. Характеризуючи договори, предметом яких є науково-технічна інформація, дисертантка диференціює їх на такі групи: 1) договори щодо НТІ, у яких вона відіграє основне значення, тобто власне інформаційні договори та 2) договори щодо НТІ, в яких вона носить допоміжний характер. При цьому не враховується, що всі умови, які включені до змісту договору є істотними і відповідно, не можуть поділятися на основні та допоміжні (с.116-117 дисертації).
3. Звертає на себе увагу абстрактність дефініції інформаційної послуги, яку авторка виклала у пропозиції до ст.1 Закону України « Про науково-технічну інформацію», а саме: «Інформаційна послуга в галузі науки і технологій – це послуга інформаційного суспільства з приводу створення чи надання, передачі науково-технічної інформації, яка подається за винагороду, дистанційно, за допомогою електронного зв'язку та за індивідуальним запитом». Дисертанткою не враховується, що послуга є предметом договірних відносин між конкретними учасниками цивільних відносин, а не з використанням узагальнюючого поняття «інформаційного суспільства» (с.180 дисертації).
4. В дисертації використовуються терміни, які не властиві сьогodнішньому цивільному праву. Зокрема, для характеристики договірних відносин у сфері передання науково-технічної інформації використовується поняття «угоди», хоча в цивільному праві офіційним терміном є «правочин». Термін «угода» використовувався в Законі України «Про науково-технічну

інформацію», який був затверджений до прийняття Цивільного кодексу України 2003р.

5. В дисертації контракт (договір) розглядається як основний документ, що регламентує відносини між виробником і споживачем науково-технічної інформаційної продукції. Однак авторка не враховує різноманітність цивільно-правових договорів про передання науково-технічної інформації. Тому не коректним є поширення терміну «виробник науково-технічної інформації» на всі можливі види договорів, які опосередковують відносини з передання науково-технічної інформації. Тим більше сама дисертантка наголошує на тому, що коментовані договори пов'язані з наданням послуг (с.134 дисертації).

Зазначені зауваження не впливають на науково-теоретичну цінність рецензованої дисертаційної роботи. З аналізу змісту тексту дисертації офіційним опонентом вбачається дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на використані джерела, дотримано вимог законодавства України про авторське право, надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, а також використані методи досліджень та джерела інформації. У рецензованій роботі не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Представлена Н. Я. Башурин дисертація на тему «Науково-технічна інформація як об'єкт цивільних правовідносин» є самостійним завершеним дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на формування теоретичних висновків і практичних пропозицій та удосконалення чинного законодавства України у цій сфері.

Вищезазначене дає підстави для висновку, що дисертація відповідає вимогам п. 10-12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, оформлена відповідно до вимог, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення

дисертації», а її автор – Наталія Ярославівна Баншурин – заслугоує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право.

Офіційний опонент:

*доктор юридичних наук,
професор, завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Львівського національного
університету імені Івана Франка*

V.M. Kossak

